

Umjetnički rad i izložba kao dijaloška forma. I obrnuto.

Kombinacijom spontanosti i studioznosti Amela Frankl od 2019. godine razvija multidisciplinarni projekt *Crno staklo na putu* čije grananje omogućuje objedinjavanje svih njenih konceptijskih, metodoloških, medijskih i estetskih interesa. Projekt je zasnovan na putovanju, pa je od svog početka tautološki preuzeo formu putovanja prema svojem sveobuhvatnom završetku i to kroz sukcesivno predstavljanje pojedinih etapa od jednog izložbenog prostora do drugog, iz grada u grad. U sklopu te izlagačke strategije postav u Galeriji Josip Račić pod još poetičnijim nazivom *Kamen na grani*, treba shvatiti kao međaš na višegodišnjem putu. Cjelokupni je projekt iniciran umjetničnim boravcima i izletima po Mauretaniji, ogromnoj i slabo naseljenoj državi krajnjeg zapada subsaharske Afrike. Poput junaka Conradovog romana „Srce tame“¹, koji se na svojem putovanju rijekom prema središtu egzotičnog kontinenta u konačnici zagledao u animalne i autodestruktivne aspekte ljudskog bića i civiliziranog društva, Amela Frankl se putujući kopnom susrela ili se u svojoj navici konstantnog preispitivanja ponovno suočila s umjetnicom u sebi. Za razliku od Conradovog kolonijalnog korporativnog agenta koji je rijekom uplovio u zagušujuću bujnost srca tropske Afrike kao metafore zapretenih animalnih poriva koji s lakoćom razdiru krinku civilizirane ljudskosti, Frankl se našla u dijametralno suprotnom okruženju pustinje čija je anorganska isključivost umjetnicu koja svoj rad zasniva na osobnom iskustvu usmjerila prema suštinskim dvojama o smislu umjetnosti unutar određujućeg životnog diskursa. Kao što će sama reći, našla se u pustinji koja je ujedno i pustinja umjetničkog djelovanja.

Ako u interpretaciji izloženosti *Kamena na grani* kao metafore iščašenosti umjetničkog rada po sebi već u samom nazivu izložbe krenemo od pretpostavke da je umjetničko djelo medij komunikacije umjetnika i gledatelja s nejasnim stvaralačkim unosom i još manje pretpostavljivom varijablom izlaznih zaključaka, brzo ćemo razumjeti da je dijaloški format susreta publike s umjetničkim radom, iako ključna točka komunikacije, samo jedan u nizu dijaloga nužnih za konstrukciju i percepciju umjetničkog rada. Kontekst umjetničinog boravka u Mauretaniji koji je umjetničin pogled na okruženje sveo na kontrast modrine neba i oceana s bijelim pijeskom obale ili pak modrog neba s okerom pustinje pogodnih introspekciji, na egzistencijalnoj ju je razini izložio iznenađenju doživljaja egzotične kulture na osnovu inherentnog (post)kolonijalnog gledišta onog 'drugog', stranca, Zapadnjaka. Ameli Frankl je ova specifična, istovremeno pojednostavljena i uslojena situacija pokrenula onaj esencijalni unutrašnji dijalog propitivanja same sebe kao sudionika društvenog konstrukta umjetnosti na kojem se zasniva svako stvaralaštvo zasnovano na etičkim postulatima istine i iskrenosti. Pojednostavljeno govoreći, ovu je plodonosnu, ali formalno i sadržajno još uvijek neodređenu poziciju, Amela Frankl namjeravala metodološki razviti kroz dijalog s kustosom u stvaralačkoj sinergiji koja nadilazi i time razotkriva uobičajeni proces konstituiranja umjetničkog rada u konkretnu izložbu. Budući da se izvorni plan nije ostvario, suradnja je ostalau okvirima uvriježenog dijaloga umjetnika s kustosom čime se određuju sadržajni i formalni aspekti izložbe tipa što, kako, koliko, kad i u kojim gabaritima. Planirana okosnica izložbe, u skladu s programskim fokusom Galerije Račić na tradicionalno shvaćen umjetnički objekt, koncipirana je kao serija plakata na temu dijaloga umjetnice i kustosa, a razvila se u svojevrсну poslanicu kojom na plakatu kroz formalni dijalog vizuala i teksta umjetnica iznosi svoju stranu komunikacije koja se uspostavlja izložbom. Plakati su u dijalogu umjetnice s dizajnericama, zasnivaju se na performativnim crnobijelim fotografijama koncentranim

---

¹ „Srce tame“ (1899.) roman je englesko-poljskog književnika Josepha Conrada, u kojem stari moreplovac Charles Marlow pripovijeda događaj sa svoga tropskog putovanja koje se razvija u svjedočanstvo o kolonijalnoj pljački i ugnjetavanju. Poslužio je kao predložak filmu Francisa Forda Copolle „Apokalipsa danas“ (1979.)

na figuru, geste i izraz lica umjetnice, kako bi demonstrirali intenzitet njenih unutrašnjih dijaloških procesa. Izravne i ispovjedne izjave iznesenes neočekivanom šaljivošću kolokvijalnih frazema u više-manje rimovanim strofama, ujednačeno su u fontu i poziciji poput filmskih titlova postavljeni u dnu vizuala kao njihov integralni dio. Plakati u pravilnom ritmu nalik filmskojtraci ili foto-romanu u potpunosti saturiraju parametre izložbenog prostora. Ovom uniformiranom, crnobijelom nizu statičnih situacija kao dijaloški par predstavljena su dva video rada sa zvukom i u boji koji se referiraju na kontekst Mauretanijske. Prvi, *PK22* predstavlja snimku fizički zahtjevnog tamošnjeg načina ribarenja koje zapadnjački voajerski pogled lako može protumačiti kao uzbudljivu koreografiju. Drugi, nazvan *Pretposljednji motiv*, performans je izravnog sučeljavanja umjetnice s nepreglednim pustinjским pejzažem na rubu utabane ceste koja vijuga u prostor do izlaska u kadar. Amela Frankl bosa i golog tijela zaogrnutog bundom s lopatom ulazi u kadar kako bi cijelo vrijeme performansa s umjetne gomile na sam rub ceste nanosila materijal koji je po svemu nalik ostatku pejzaža i ceste. Dok monotona i praktično besmislena radnja traje, kamenje bode gola stopala, suhi pustinjски vjetar mrsi kosu i zadiže bundu. Dijalog ova dva videa - prvog koji predstavlja koreografiju praktičnog i pragmatičnog fizičkog rada, s drugim koji predstavlja koreografiju simbolične, umjetničke aktivnosti - zorno ukazuje na metodološke sličnosti i suštinske razlike ovih dviju ljudskih aktivnosti. S druge strane, prvi ukazuje na pasivnu percepciju lokalne egzistencije kroz prizmu druge po inherentnom obrascu superiorne pozicije, a drugi pokušaj aktivnog ulaženja u lokalni životni prostor osobnom energijom i svjetonazorom u pokušaju odbacivanja stereotipno zadanih uloga. Možda i jest samo za naše oči, ali umjetnica je taj dijalog i namijenila pogledu onih koji sa sigurne i po kulturološkom obrascu dominantne pozicije sagledavaju tuđu egzistenciju bez obzira je li riječ o egzotizmu Mauretanijske ili umjetničkom radu.

Pitanje koje si svi postavljamo o tome što Amela Frankl zapravo radi ili barem želi komunicirati u slojevitom, raspričanom, ali ipak zapretenom dijalogu *Kamena na grani*, možda najbolje otkriva jedina fotografija u boji: pod nazivom „*I da sada zatvorim oči*“ snimljena je u Mauretanijske 2019. i prikazuje motiv asfaltirane ceste, s lijeva omeđene nizom rasvjetnih stupova, dok je postupno prekriva i guta pustinjски pijesak. Uzaludnost ljudskih napora i djelovanja, svemoćna ravnodušnost prirode koja ne pravi razliku između organskog i anorganskog, života i smrti, umjetničkog i neumjetničkog, i tako dalje, sve to i više stane u referencu na bilo koji segment zemaljskog postojanja, samo se u pogledu na šifru egzistencije na nama egzotičnoj destinaciji sve jasnije ocrta.

Branko Franceschi